

El paradís perdut d'un gironí entranyable

Narcís-Jordi Aragó va parlar de la seva peculiar relació amb el parc urbà de Girona al llibre *La Devesa, paradís perdut*, un encàrrec que li van fer l'any 1980. Fa quaranta anys d'aquella publicació, en què va exposar la seva visió del parc i que, encara avui, és un referent per encarar els usos i la preservació de l'espai.

Text > ROSA MARIA GIL TORT, historiadora

Fotos > TONI VILCHES

Una fotografia datada del 30 d'octubre de 1932 ens retorna un nadó de quatre mesos assegut a la falda d'una noieteta adolescent i una nena més petita al seu costat. Es tracta de Narcís-Jordi Aragó en braços de la seva germana gran, Montserrat, i al costat de la seva germana Anna Maria.

La fotografia, feta per l'oncle de les criatures, el farmacèutic, fotògraf i impressor Joan Masó Valentí, es custodïa a l'Arxiu d'Imatges de l'Ajuntament de Girona, i és una més de les desenes d'imatges semblants que podríem trobar als arxius i sobretot als àlbums familiars de moltes cases gironines. Nadons al sol dels jardins francesos,

que aleshores s'anomenaven «de la Reina Victòria», noietes i noiets vestits de comunió, joves i nuvis, avis i famílies senceres, vestits de festa i retratats a la Devesa.

Aquell dia, probablement, no era el primer que a aquell nen petit el portaven a la Devesa. Aleshores no n'era conscient, però aquell paisatge de geometries vegetals, flors i sobretot dolces ombres l'acompanyaria tota la vida. Ens atrevim a dir, fins i tot, que amb els anys seria un dels detonants de la mirada crítica, a voltes àcida, i de la impertorbable capacitat d'anàlisi ponderada que sempre el van acompanyar en els seus escrits i intervencions. Narcís-Jordi Aragó va saber teixir un lligam estret, íntim i profund amb el parc, un lligam que va perdre tota la seva vida i que va trobar en

>> Montserrat, Anna Maria i Narcís-Jordi Aragó a la Devesa, el 30 d'octubre de 1932.

(Foto: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. JOAN MASÓ VALENTÍ.)

El moment en què aparegué el llibre li va permetre un exercici de llibertat d'expressió per repassar totes les malvestats de les darreres dècades, especialment des de la postguerra

la seva ploma l'expressió més tendra i alhora més detallista, però també la més racional i crítica.

Narcís-Jordi Aragó explicava al final de la seva vida que tot va començar, en part, amb la lectura primerenca de *Terra de gestes i de beutat*. Aquella petita obra d'art escrita per Xavier Montsalvatge i Joaquim Pla el 1917 va esdevenir el cordó umbilical intel·lectual d'Aragó amb Girona. El més personal, el seu naixement en el si de la família Masó. És al principi d'aquella obra sublim en què els autors presenten la Devesa, i allà la defineixen, per primera vegada, com a paradís, estesa entre dos rius com l'escenari bíblic.

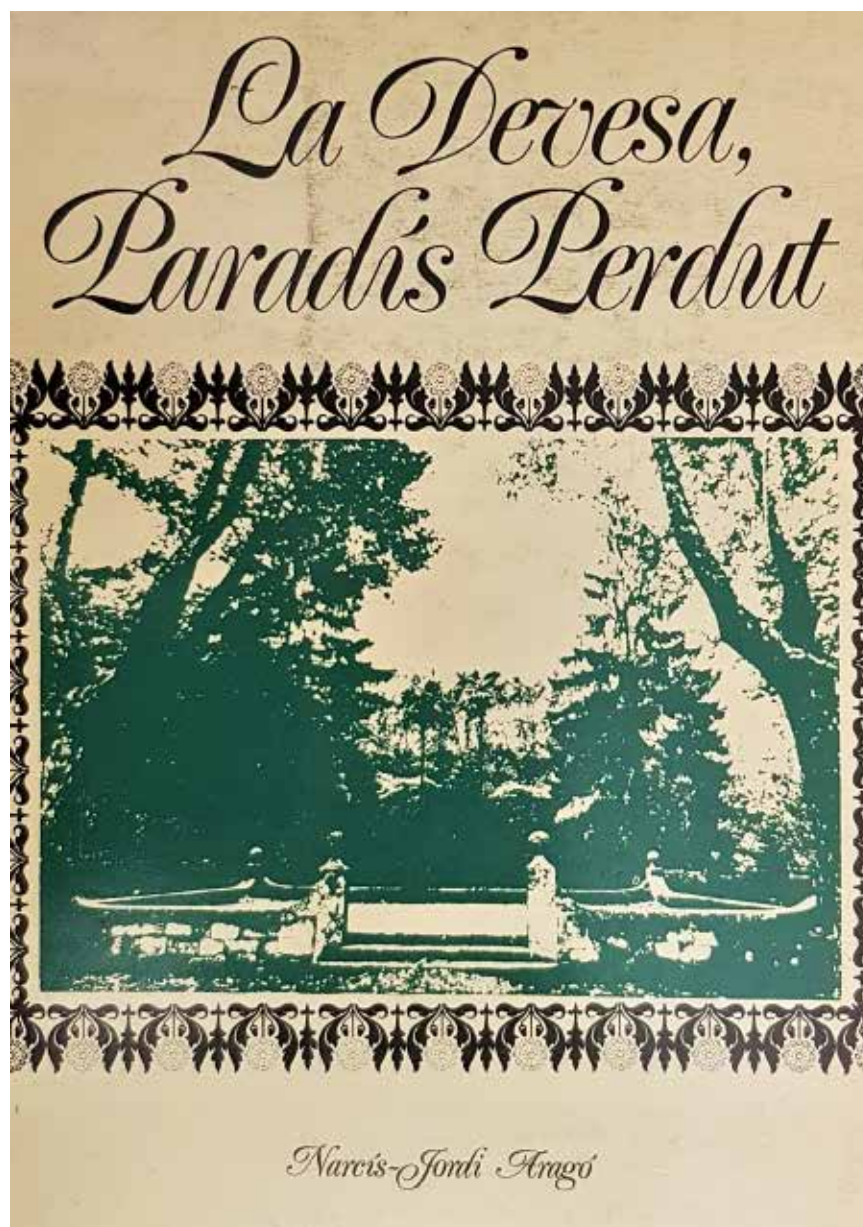
Molts anys després d'aquella fotografia amb les seves germanes, Narcís-Jordi ens parlaria d'aquesta relació tan personal en el llibre *La Devesa, paradís perdut*, encàrrec que el 1980 va acceptar de bon grat, com sempre feia, i que li va servir per destil·lar els perfums dels moments viscuts, amb una tendresa i una veneració que van sorprendre l'autor mateix, com confessava al pròleg del llibre, escrit ja en la maduresa. Aragó hi desgranava un seguit de records de tota una vida al parc, que ell mateix definia com «el grandios escenari intermitent d'una vida, el redós de moltes hores alegres i el recer d'alguns moments difícils». Potser mai una intempèrie havia servit tant d'aixopluc.

No obstant el matís vivencial i íntim que Aragó esmerçava en les primeres pàgines del llibre, l'obra va servir, també, per fer el primer estudi històric complet de l'arbreda, des dels seus orígens fins al 1980. El moment en què aparegué li va permetre un exercici de llibertat d'expressió per repassar totes les malvestats que les darreres dècades, especialment des de la postguerra, havien afectat el parc. L'autor les denunciava, aleshores que se sentia lliure per parlar sense la cotilla de la censura que tants anys va marcar la seva feina de periodista. Alhora, feia un repàs de les successives propostes de millora plantejades, i suggeria, modestament, des del cor d'un passejant habitual, idees per revitalitzar el que el 1980 ja es considerava un parc amb greus problemes d'aïllament i abandonament.

Sis anys més tard, l'especial d'*El Punt Diari* de Fires del 1986 es va plantejar en clau futurista, enmig de

l'eufòria de la perspectiva de l'arribada de l'any 2000. Aquesta eufòria, i l'aleshores recent aprovació del Pla Especial d'Ordenació de la Devesa, redactat pels arquitectes Xavier Montsalvatge i Xavier Llistosella, van servir perquè Narcís-Jordi Aragó plantegés una utopia condicionada sobre una Devesa harmònica i plenament integrada a la ciutat. Tot i amb això, no deixava de tocar de peus a terra, i cloïa l'article amb un voluntarisme: «Així seria la Devesa del futur si tot anés bé: si hi hagués prou valentia per modificar els errors, prou imaginació per encertar les novetats, prou força per foragitar els intrusos i prou diners per fer front a tot plegat». La utopia, com sol

El 2010, Aragó va dir: «Si vinguessin a Girona amics meus de fora, que no coneguessin la ciutat, de ben segur que no els portaria a la Devesa... Em faria vergonya»

>> Portada del llibre de Narcís-Jordi Aragó *La Devesa, paradís perdut*, editat el 1980.

>> Portada de la plagueta *Teoria i pràctica de Girona*, amb textos de Narcís-Jordi Aragó i linogravada i editada per Miquel Planas el 1994.

passar, bé que ho saben els gats vells, no es va acomplir, i amb els anys es va accentuar encara més el desencís de l'escriptor envers aquest espai tan estimat.

Tot i que la menció que Narcís-Jordi Aragó fa de la Devesa en aquesta obra és explícitament molt tangencial, no volem deixar de citar la magnífica plagueta que li va editar l'artista i bibliòfil olotí Miquel Plana el 1994, titulada *Teoria i pràctica de Girona*, que traspuja l'amor de l'autor per la seva ciutat. En aquella petita obra d'art d'edició numerada, Aragó convocava l'arbreda estimada: «La teoria diu que Girona és una ciutat de pedra [...]. Però la pràctica ensenya que Girona és també una ciutat vegetal. Circumdana per una corona d'arbres i de plantes, té a quatre passos els camps del pla de Salt, els prats de la vall de Sant Daniel, els boscos de Palau, les frondes de la Devesa amb tres mil plàtans

que han reeixit a ser dels més alts del món». Novament la seva Devesa, indestriable de la seva Girona estimada.

En aquests testimonis volem veure, encara, un deix d'optimisme per part de l'autor, que els anys varen fer desaparèixer. Gràcies a l'escrit de Narcís Motjé titulat «Narcís-Jordi Aragó i la Devesa», publicat al *Diari de Girona* el setembre de 2016, amb motiu de la seva mort, recuperem un record amarg envers el parc. Segons Motjé, en un acte a la Fontana d'Or organitzat pels Amics de la UNESCO el 2010, l'escriptor va pronunciar aquestes tristes paraules, que, venint d'ell, són el reflex d'una pena i una decepció profundes: «Si vinguessin a Girona amics meus de fora, que no coneguessin la ciutat, de ben segur que no els portaria a la Devesa... Em faria vergonya».

Una amarga cloenda d'una història d'amor de qui es confessava entera-

ment lliurat a la seva ciutat, a la qual va aprendre a estimar des de ben petit i en la qual la Devesa tenia un lloc preeminent.

Narcís-Jordi Aragó va teixir un lligam estret, íntim i profund amb el parc, que va perdurar tota la seva vida i va trobar en la seva ploma l'expressió més tendra i alhora més detallista, però també la més racional i crítica